

Programové prohlášení vlády

2. července 1990

Vážená paní předsedkyně České národní rady, vážené paní poslankyně a pánové poslanci, vážená Česká národní rado.

Předstupuji před Vás za sebe i za vládu, kterou předsednictvo vaší rady na můj návrh jmenovalo, s pocitem velké zodpovědnosti.

Museli jsme se při přípravě tohoto prohlášení soustředit jen na základní směry našeho budoucího snažení. Doufám, že jsme prohlášení pojali dobře a že řešení dílčích, zde přímo nezmíněných problémů, bude obsaženo implicitně v jeho celkových směrnících. Co dnes není a nemůže být do detailů jasné, chápeme jako výzvu ke společnému hledání a nalézání.

Pokud jde o vnitřní strukturu tohoto prohlášení, neuplatnili jsme klasický resortnický přístup. Nechci tvrdit banalitu, že všechno souvisí se vším, jsem však přesvědčen, že mnohé spolu souvisí přes hranice resortů. K některým problémům se proto budu vracet vícekrát, pokaždé však v jiných souvislostech.

Paní a pánové,

úkol této vlády, která se uchází o Vaši důvěru, je mimořádný. Musí mnohé napravovat, přetvářet a nově vytvářet.

Nebude to však jen věc vlády. Jde o bytostné a životní zájmy celé české společnosti.

To znamená každého jejího občana, jeho životní situace i jeho tvořivé iniciativy, jeho povinností i práv. Dotkne se každé dílčí oblasti našeho společenského života, jejího ekonomického i legislativního fungování. Proto chci hned na počátku zdůraznit celostní charakter působení této vlády.

Předkládáme Vám a všem občanům programové záměry, jimiž chceme naplnit svůj dvouletý mandát. Ve spolupráci s Českou národní radou, s vládou Slovenské republiky i s vládou naší společné federativní republiky chceme navázat na první kroky učiněné v minulém půlroce a postupovat v nejvyšší možné shodě s vůlí a potřebami všech občanů.

Chceme utvářet novou podobu české státnosti. Základním předpokladem tohoto procesu je vytvářet právní záruky dosáhnout účinného chodu státní správy a vytvářet předpoklady samosprávy. To vše by mělo zabezpečit práva člověka a občana. Tím míníme záruky jeho plnoprávného postavení vůči institucím, úřadům a organizacím, záruky respektování integrity jeho osobnosti. Protějškem občanských práv a svobod je však občanská odpovědnost, bez níž je demokratická společnost nemyslitelná. K této odpovědnosti chceme - spolu s vámi - českou společnost vést, resp. vytvářet předpoklady pro to, aby takováto odpovědnost nebyla věcí moralizujících výzev, ale praktickým, pro všechny užitečným postojem.

Vláda chce proto napomáhat obnově toho, čemu se říká občanská společnost. Občanská společnost zahrnuje onu rozsáhlou oblast struktur, spontánních, vesměs horizontálních vztahů a funkcí, tedy oblast, která existuje mimo dosah bezprostředního působení státní moci. Vzdáleným cílem této vlády, cílem, k němuž ale musíme směřovat už od počátku, je takový

stav věcí, kdy vláda vládne co nejméně a společnost žije podle vlastního hodnotového žebříčku, svým vlastním rytmem, protože její občané, jejichž tvořivé iniciativě státní moc nebrání, se dovedou řídit sami.

Snad všichni jsme zajedno v tom, že hned za péči o morální obnovu společnosti řadíme starost o stav naší ekonomiky a její reformu.

Naší českou prioritou je v duchu našich tradic problematika samosprávy. Považujeme ji dokonce za závažnější než pluralitu politických stran, protože mnohem více obohatí rozmanitost společenského života v nejšířším slova smyslu. Volby ukázaly, že pouhá početnost stran nezakotvených v bohatosti forem podnikání a v živé, fungující samosprávě je pouze papírovou kulisou plurality.

Rozhodujícím pojítkem mezi občanem, občanskou společností a státem je v demokratické společnosti o b e c . Ona se musí stát základnou, na níž se buduje všechno ostatní. Dosavadní soustavu národních výborů pokládáme za pozůstatek centralisticko direktivního systému a ten místní aktivitu zpravidla brzdil. Proto jsme - ve srozumění s nově založeným Svazem měst a obcí - pro radikální změnu. Bude spočívat v jistém omezení kompetencí státní správy a v zavedení plné samosprávy měst a obcí.

Proto teprve komunální volby provedou ten nejhlubší zásah do starého systému, jehož centralismus byl nemocnějším sloupem totality. Rámce samosprávného života nelze předvídat, nelze je takřkajíc "vymýšlet" u psacího stolu. Musí být ekonomicky podloženy a musí také odpovídat spontánní náklonnosti, přirozené "spádovosti" společensko ekonomického života. Tento proces nechceme uspěchat, avšak s jeho zahájením nechceme otálet.

Samosprávnou působnost obcí a měst i působnost orgánů státní správy je třeba vymezit ústavním zákonem. Orgán státní správy by měl zasahovat do území spravovaného obcí jen v případech stanovených příslušnými zákony. Již z toho je patrné, že zavádění místní samosprávy musí být s prováděním ekonomické reformy prozíravě sladěno.

Jeden aspekt této problematiky můžeme pokládat za zralý k řešení. Je to ten okruh problémů, který předložila Morava. Dějinné vědomí i tradice společenského života z ní činí víc než pouhý region. Moravané, kteří aktualizovali téma svébytnosti, poskytli sami návod k řešení. Tím bude zemské zřízení. Obnovou samosprávy se jejich snahám dostane

zadostiučinění. Ale nedosti na tom: po dohodě s federálními orgány chceme umístit do Brna instituce celostátního významu: velmi vážně pomýšlíme učinit z Brna obchodní centrum republiky umístěním ústředních institucí zabývajících se obchodní činností. Jednou z nejvýznamnějších institucí se sídlem v Brně bude Ústavní soud; bez jeho znovuzřízení by byla ústava pouhou proklamací.

Vláda bude podporovat sebeuvědomovací proces Moravy, Slezska i samotných Čech. Představujeme si, že v Čechách se budou probouzet jednotlivé regiony, a ty pak ve svém úhrnu "složí" zemi Českou. Bez České země, tedy vlastních Čech, by byla idea české státnosti pouhou teoretickou konstrukcí. Vláda doufá, že její starost o Českou republiku budou sdílet poslanci České národní rady, vždyť byli zvoleni v zemích bývalé koruny české. Vznikne-li např. klub poslanců moravských a slezských, měl by existovat i klub poslanců českých. A

jistě ho nebudou tvořit lidé, které spojuje pouze to, že zůstali v jednací síni po odchodu těch druhých.

Orgány měst a obcí by neměly být jen pasivními zakladateli hospodářských subjektů. Budou se muset aktivně účastnit podnikatelské činnosti. V součinnosti s dalšími účastníky budou sdružovat kapitál, rozvíjet podnikavost a uspokojovat nezajištěné potřeby obyvatelstva. Vláda proto hodlá připravit co nejdříve legislativní úpravy, které toto nové pojetí hospodaření místní samosprávy zajistí.

Závažnou úlohu přisuzujeme regionálním orgánům státní správy jako čistě správním institucím. S místní samosprávou je bude spojovat společná starost o občany, krajinu a přírodu. Jednotlivá ministerstva budou mít přímou odpovědnost za kvalitní výkon státní správy, který by se měl stát zárukou jistot občanů právního státu. Musíme dosáhnout v nejkratší době takového stavu, aby skutečným pánem se stal plnoprávný občan, neboť bez svobodného občana není svobodná obec a bez svobodné obce není svobodný stát.

Zvláštní pozornost chceme věnovat otázkám samosprávy a územní správy v Praze. Působnost zastupitelských sborů, územně správní organizace, a zejména samosprávné uspořádání hlavního města je třeba upravit samostatným zákonem, který vyjádří i podíl odpovědnosti řídicích orgánů české vlády i federálních institucí.

Vláda chce věnovat pozornost všem regionům České republiky. Morava a Slezsko již přicházejí se svými iniciativami a je prozíravé jim naslouchat, protože jejich příklad bude inspirovat i ty ostatní. Zvláštní pozornost a péči však vyžadují oblasti devastované, zejména severní Čechy a ostravská aglomerace. Na jejich účet jsme žili všichni, proto i péče o jejich ozdravení a obnovu musí být věcí všech. Vláda České republiky hodlá tedy v tomto směru postupovat v součinnosti s vládou federální, která koncipuje základní směrnice energetické a ekologické politiky státu.

Chceme též podněcovat a usměrňovat péči o celé české a moravsko-slezské pohraničí. Katastrofální stav většiny těchto oblastí, zdevastovaných ekonomicky i ekologicky, které jsou pro nás kromě jiného důležité i z hlediska bezprostředního vztahu k sousedním státům, bude vyžadovat zřízení ústředního orgánu státní správy. Česká vláda chce svěřit řízení tohoto úseku novým odborníkům. Kromě přímého administrativního působení tu samozřejmě chceme využívat i ekonomických nástrojů, jako např. daňových úlev podnikatelským subjektům působícím v těchto oblastech. Spoléháme tu na místní iniciativu ekonomickou i kulturně společenskou, jíž chceme vytvářet příznivé podmínky, a spoléháme takřkajíc na instinkty orgánů samosprávy. Budeme podporovat péči o regionální zvláštnosti, vytváření patriotického vztahu k historicky, kulturně i ekonomicky zformovaným lokalitám a očekáváme, že tu bude - stejně jako i jinde - vznikat zcela nový vztah k nejbližšímu a důvěrně známému prostředí, jemuž říkáme domov .

Vláda bude podporovat nové proudy lokálně inspirované politiky, jinde označované za politiku interregionální, která přesahuje státní hranice. Představujeme si, že se budou spontánně vytvářet sousedské, partnerské i přátelské vztahy - a to na nejrůznějších úrovních - například mezi Moravským Slováckem a Záhořím, mezi Moravou na jedné straně a Slovenskem a Rakouskem na straně druhé, mezi Brnem a Vídní, mezi naším a polským Slezskem, mezi Čechami a Bavorskem, ba i regiony vzdálenějšími. Pěstování meziregionální politiky bude naším městům, oblastem a zemím nejen kulturním a ekonomickým stimulem, ale zvýší jejich sebevědomí a bude jedním ze způsobů našeho návratu do Evropy.

Paní a pánové,

dostáváme se k velmi neutěšené problematice devastovaného životního prostředí. Životní prostředí chápeme nejenom jako vyvážený stav mezi člověkem a přírodou, ale také jako vztahy občanů k sobě navzájem založené na úctě a porozumění. Obojí spolu totiž úzce souvisí. Úkoly, které tu před námi vyvstávají, spočívají nikoli jen v pouhé péči o toto prostředí, ale přímo v jeho revitalizaci, tj. znovuoživení. Jinými slovy: zde už nestačí prevence, zde je nutná léčba. Anž bychom se chtěli této povinnosti vyvazovat, musíme si připomenout, že je nutná součinnost s vládou federální, na níž spočívá převážná tíha tohoto úkolu. Nejde však pouze o její úkol a není to úkol pouhých vlád. O tom, že žijeme v prostředí zhoubném se toho namluvilo dost. Slova je však nutno uvádět ve skutky, a to ihned. Ekologické hledisko se, musí stát základním kritériem politiky federace, republiky, regionu, obce, stejně jako každé organizace, podniku, ba dokonce každého občana.

Sama revitalizace bude velmi nákladný podnik. Chci však zdůraznit spjatost ekologické politiky s rentabilní ekonomikou a s působením orgánů samosprávy, ba s potřebnou iniciativou občanské společnosti samé. Orgány státní kontroly, ale i bdělost poučených občanů se musí stát takříkajíc "čidlem", které bude zprostředkovávat vládě zpětnou vazbu.

Měli jsme řadu velmi progresivních ekologických zákonů a nařízení, ale také nehorázný počet výjimek. Dobré úmysly nesmí zůstat na papíře. Vláda proto bude doslova vítat tlak občanské společnosti, její iniciativu i její kontrolu, protože na obnově zdravého životního prostředí máme všichni životní zájem.

Musíme neodkladně řešit také všeobecnou devastaci duchovní. O povaze vzájemných vztahů mezi jednotlivci, skupinami, generacemi a etniky toho bylo řečeno dost. O pokleslém právním a mravním vědomí rovněž. Vzpomeňme například, jak nás několik posledních desetiletí tížila rozmáhající se korupce, lhovost, odosobnění a závist. Chceme zdůraznit, že tím, kdo má usilovat o mravní a duchovní regeneraci, není na prvním místě vláda. Úkolem vlády je zajistit platnost a působnost právního řádu, ale regenerovat se nakonec musí občanská společnost vlastními silami. Vláda podpoří její úsilí nejlépe tak, že bude odstraňovat všechno, co tomu brání.

Proto chceme usilovat o odstranění jakékoli diskriminace. Respektování lidských a občanských práv je tou nejlepší prevencí předtím, aby se někteří občané, případně skupiny, stali lidmi druhého řádu, ať už jde o věřící, o příslušníky menšin nebo sociálně slabých skupin.

Vláda se zasadí o svobodný rozvoj kultury a školství, o narovnání deformovaných vztahů mezi církvemi a státem, o zajištění kulturních potřeb národnostních menšin a především o sociální spravedlnost, jak o tom ještě bude řeč.

Nebude morálního ozdravení národa bez moudré sociální politiky. Jejím prioritním cílem musí být přirozeně fungující rodina. Ve všech oblastech, které ovlivňují její život, chceme vytvářet patřičné záruky obnovy její soudržnosti. Představa "ideální rodiny" se zajisté mění podle světových výhledů a lze očekávat, že i zde, na půdě České národní rady, dojde ke kontroverzím na téma postavení ženy v rodině a ve společnosti. Přesto existují určité konstanty, na nichž se všichni shodneme. A těmi se hodlá vláda řídit. Chceme vrátit matku rodině, a proto již začínáme rodině vytvářet takové ekonomické podmínky, aby se matka mohla co nejdéle věnovat péči o dítě a jeho výchově. Chceme vrátit důstojnost její práci pro

rodinu. Stejně jako jinde očekáváme však i zde oživení iniciativy rodiny samotné a předpokládáme, že obnova občanské společnosti a jejího morálního a kulturního vědomí se stane současně stimulem i tlakem, který si prosadí solidnější rodičovskou odpovědnost. Vláda si plně uvědomuje, že dobře fungující rodina závisí i na tom, jak se vyřeší bytová otázka. Bude proto podporovat bytovou výstavbu a přitom státní podporu diferencovat.

Součástí naší sociální politiky bude i politika mzdová a politika zaměstnanosti, v jejíž tvorbě bude partnerem vlády nejen zastupitelský sbor, ale především konsolidované a decentralizované odborové hnutí.

Již v tomto roce zahájí svou působnost nové struktury orgánů sociálního zabezpečení. Budeme prosazovat postupné odstraňování rozdílných pravidel pro určování výše důchodů tak, aby byly přiměřeny vývoji reálných mezd. Počítáme s tím, že péče o občany hendikepované, resp. zdravotně postižené, se bude stále větší měrou ujímat sama občanská společnost. Podmínkou tohoto procesu je samozřejmě zdárně probíhající ekonomická reforma i harmonicky fungující, "zažitá" samospráva.

Paní a pánové,

základní výztuží demokracie je právní řád. Potřebujeme jeho důkladné přebudování. Naše zákonodárné sbory přijaly již v nedávné době desítky nových zákonů, odstranily tak nejkřiklavější nedostatky a podnikly první kroky ve směru nastoupeném v listopadu minulého roku. V nejbližších dvou letech čeká naši legislativu úkol mnohem větší a složitější jak co do počtu zákonů a jiných právních předpisů, tak co do šíře jejich věcné problematiky.

Východiskem pro rozvoj české státnosti na principu federativního uspořádání Československa musí být ústava České republiky. Na jejím základě a na základě ústavy Slovenské republiky bude tvořena ústava federace, neboť federaci budou náležet takové kompetence, jaké na ni republiky ze své originální působnosti po vzájemné dohodě přednesou. Tvorbou ústavy České republiky přísluší samozřejmě České národní radě, a je dokonce jejím prvořadým posláním. Na tomto náročném úkolu se bude vláda podílet. Bude usilovat o to, aby ústava vyjádřila zvýšení samostatnosti i odpovědnosti všech orgánů při rozhodování o budoucím společenskoekonomickém rozvoji republiky. Jak už jsme řekli, vláda se domnívá, že budoucí uspořádání Čech, Moravy a Slezska je nutno založit na zásadách zemského zřízení. Formy tohoto zemského zřízení nechceme v tomto programovém prohlášení předjímat. Nikoli proto, že bychom měli malou představitivost, nebo že bychom měli v tomto smyslu jakékoli zábrany, či pokládali určitá řešení za tabuizovaná. Naše zdrženlivost je odrazem našeho respektu k vám, ke sboru poslanců České národní rady. Budete to přece vy, kdo tyto formy zemského zřízení budete hledat a v diskusích nalézat. Z našich cílových představ uvádíme jen dvě domníváme se, že v přesně specifikovaných otázkách, na nichž by se Česká národní rada shodla, by měla být vyloučena majorizace poslanců volených v jedné zemi poslanci zvolenými v druhé, resp. v třetí zemi. Také se domníváme, že představitelé zemí by měli mít trvalé místo ve vládě České republiky.

Demokratické změny naší společnosti si žádají zásadní přestavbu místních orgánů a uzákonění samosprávy obcí a měst. Zdůrazníme ještě jednou: Musíme znovu a rychle obnovit to, co bylo vytvořeno zkušenostmi mnohých generací a co kdysi po mnohá desetiletí zdárně fungovalo. Starosta se znovu musí starat o svou obec a radní mu musí radit. A tyto představitelé obcí a měst musí mít plnou důvěru svých spoluobčanů; tu ovšem získají ve svobodných volbách. Pokládáme za nezbytné, aby se v komunálních volbách plánovaných na

letošní listopad již nevolilo do národních výborů, nýbrž do orgánů samospráv obcí a měst. Proto vláda připravuje návrhy příslušných zákonů a předloží je České národní radě v nejbližší době. Současně žádá o podporu poslanců při jejich projednávání, aby nebyl ohrožen podzimní termín voleb.

Musíme si však zároveň uvědomit, že tato přestavba, spojovaná s vytvořením obecního zřízení a s reorganizací místní státní správy, je změnou zcela zásadní, změnou vsutku revoluční. Jde o proces složitý, který nelze uskutečnit naráz, nýbrž postupně a především v přímé souvislosti s probíhající ekonomickou reformou. Teprve až obce získají samostatnost nikoliv pouze právní, ale i ekonomickou, bude možné pokládat tento proces za ukončený.

Z nového rozdělení působnosti mezi čs. federací a národními republikami bude vycházet i nová zákonná úprava rozpočtového hospodaření České republiky. Vláda bude prosazovat, aby při respektování vzájemného vymezení funkcí federace a národních republik byl státní rozpočet republiky pojímán tak, aby už nadále nebyl na rozpočtu federace závislý. Vyjádřením svrchovanosti a ekonomické svébytnosti republiky bude skutečnost, že Česká národní rada bude rozhodovat o použití zdrojů vytvořených na území republiky s výjimkou těch zdrojů, které vyčlení pro potřeby federace. Rovněž vztahy mezi státním rozpočtem republiky a rozpočty samosprávných orgánů budou založeny na pevných rozpočtových pravidlech tak, aby byla vyloučena jakákoli libovůle. Rozpočtová pravidla budou pojata tak, aby samosprávné celky mohly samostatně usměrňovat komplexní rozvoj svých území. Tak jako vyčleníme určité zdroje pro federaci, tak také vyčleníme z rozpočtu samosprávných celků prostředky na rozvoj těch obcí, měst a regionů, které bez vlastního zavinění nemají dost vlastních zdrojů.

Budeme i nadále spolupracovat s federální vládou a vládou Slovenské republiky na přípravě právních norem federálních, zejména norem, jejichž provádění bude v působnosti orgánů republik.

Budeme podporovat zvýšení pravomoci soudů, aby mohly při rozhodování v konkrétních případech posuzovat, zda jsou nižší právní normy v souladu se zákonem. Jde především o již zmíněné konstituování Ústavního soudu. De jure u nás existoval od r. 1920, jeho ustavení znovu a marně předpokládala ústava od r. 1968. Budeme podporovat vytvoření instituce správního soudnictví jako významného garanta práv a právem chráněných zájmů občanů a organizací, o nichž rozhodují správní orgány. Zákon, který by komplexně upravoval přezkoumávání zákonnosti správních rozhodnutí soudem, dosud chybí.

Zásadní změny bude vyžadovat dosavadní úprava občanského zákoníku. Při jeho věcném řešení bude nutno zejména navázat na dřívější, tradiční pojetí občanského práva. Novou úpravu budou rovněž vyžadovat i předpisy upravující bydlení a hospodaření s byty. Jejím cílem bude zejména stanovit nové ekonomické a právní nástroje ke zlepšení stavu a údržby bytového fondu a současně zabezpečit sociálně slabším skupinám obyvatel odpovídající úroveň bydlení.

V poslední době byla přijata řada legislativních opatření v oblasti trestního práva. Dosud však chybí zákonná úprava výkonu vazby, není dobudován systém péče o odsouzené a pro puštěné občany a zcela nově bude třeba přistoupit k přehodnocení obsahu nápravně výchovné činnosti.

Vláda pokládá za nutné podtrhnout nezastupitelnou úlohu nezávislých soudů v demokratickém státě. Je si vědoma, že soudy zatím pracují v nepříznivých podmínkách, a to nejen materiálních. V minulých dnech realizovala svůj záměr, starý několik měsíců, a zvýšila platy soudců. Ti však potřebují Zlepšit i jiné než materiální podmínky své práce.

V této souvislosti vyslovuje vláda své pevné přesvědčení - a adresuje je i té části veřejnosti, která vynáší o soudcovském stavu unáhlené a paušalizující soudy: výkon soudnictví dnes již v naprosté většině zabezpečují soudci kompetentní, nezdiskreditovaní a nezkorumpovaní. Několik desítek soudců, kteří vynášeli v uplynulých letech nespravedlivé rozsudky nad kritiky starého režimu či kteří se i v jiných případech nechávali ovlivňovat politickými místy, nemůže a nesmí vrhat stín na celý soudcovský stav. Ostatně nezapomínejme, že špatné bylo především právo jako takové. Nechceme omlouvat soudce aktivně přizpůsobivé, ale varujme se příkrých verdiktů nad těmi, kteří v rámci omezených možností právního řádu dělali co mohli, aby umenšovali zlo, všudypřítomné v našem nepravním státě. Opakuji : soudcovský stav jako celek má důvěru vlády České republiky.

Pokud jde o jednotlivé soudce, které do tohoto celku zahrnout nelze, bude jejich účast na výkonu justice řešena v souladu s platnými zákony o ustanovování soudců volbou. Právní stát nelze budovat nepravními či protiprávními prostředky.

V bezpečnostní oblasti bude vláda usilovat o to, aby byl Sbor národní bezpečnosti zbaven v očích veřejnosti nedůvěry vyplývající z poměrů předchozího údobí. Novými zákony o kriminální policii a policejním sboru i dalšími opatřeními je vláda rozhodnuta rychle uskutečnit hlubokou reformu bezpečnostních struktur a vytvořit vskutku kvalifikovaný a početně dostatečný policejní sbor. Chceme, aby občan žil s vědomím, že jeho život, Zdraví a majetek jsou v dostačující míře chráněny.

Nastoupili jsme cestu přechodu na systém tržního hospodářství a přijali jsme k tomu různé zákonné úpravy. Mnohé z nich mají jen dočasný, přechodný charakter. Budeme potřebovat obchodní zákoník, který by řadu těchto zákonů nahradil a všechny vztahy vznikající při podnikání spojil v logický celek. Přechod na tržní hospodářství bude vyžadovat také zřízení obchodních soudů a přebudování daňového systému. S tím souvisí i potřeba zreorganizovat daňovou správu a soustředit ji u jediného specializovaného, řádně profesně a materiálně vybaveného orgánu.

Jděme však rámcově dále:

Nedávno schválené změny v oblasti základních, střední vysokých škol jsou pouze první etapou přeměny výchovně vzdělávací soustavy. Vzápětí bude nutno připravit změny na úseku státní správy ve školství a školských zařízeních. Naším úkolem je také zlepšit péči společnosti a státu o učitele, zvýšit společenskou prestiž učitelského povolání a vytvořit podmínky i pro rozvoj soukromých a církevních škol.

V našem státě je zaručena všem občanům možnost účastnit se života společnosti, a to bez ohledu na jejich náboženské přesvědčení a politickou příslušnost. Z toho bude vycházet také připravovaná zákonná úprava o svobodě víry a náboženského vyznání a o postavení církví a náboženských společností. Vyřešení majetkových otázek tu přikládáme klíčovou důležitost.

Nové zákonné předpisy na úseku zdravotnictví musí umožnit, aby byly provedeny zásadní reformy zdravotnického systému. Bude v nich zakotvena jak právní a ekonomická

samostatnost zdravotnických zařízení, tak i změny v postavení a roli jednotlivých skupin pracovníků ve zdravotnictví. Počítáme, že vzniknou Lékařská komora, Farmaceutická komora, Státní zdravotní inspekce a Rada zdraví. Chceme uzákonit změny na úseku výkonu státní správy ve zdravotnictví a budou reformovány i všechny složky hygienické služby.

Aby mohla být realizována státní ekologická politika, bude na tomto úseku třeba urychleně novelizovat zastaralé předpisy a vydat předpisy nové, dosud chybějící, s využitím norem platných v zahraničí, zejména v zemích Evropského společenství. Půjde především o podstatnou novelizaci zákona o ochraně ovzduší, zákona o ochraně přírody a krajiny, o přípravu rámcového zákona o životním prostředí, zákona o odpadech, zákona o půdě a zákona o právní ochraně zvířat.

Uvedli jsme jen základní okruhy legislativních úkolů, jejichž řešení nás v příštích letech čeká. Vláda bude dbát na to, aby byla vždy respektována svrchovanost zákonů. Při jejich tvorbě bude sledovat, aby nedocházelo ke zbytečnému zasahování do samostatného rozhodování občanů a organizací.

Zásadní změny v přístupu k řízení ekonomiky spjaté s přechodem na tržní mechanismus si vyžádají i zcela odlišný přístup vlády a jednotlivých ministerstev. Naším cílem je dosáhnout stavu, kdy bude efektivní rozvoj ekonomiky zabezpečovat stát s minimem orgánů. To si však nyní nezbytně vyžaduje přestavbu některých ministerstev a k tomu je třeba změnit kompetenční zákon. Nová vláda příslušný návrh již schválila, a proto vás žádám o takový přístup k jeho projednávání, který by vládě umožnil reorganizovat ministerstva co nejdříve.

Pokud jde o složení vlády, navrhl jsem, aby bylo jme váno o čtyři ministry více. Tento požadavek vyplývá z nás dujících skutečností:

Česká národní rada v květnu schválila změnu kompetenčního zákona, kterým bylo zřízeno ministerstvo práce a sociálních věcí. Uvedený zákon nabude účinnosti 1. července a je proto třeba jmenovat nového ministra.

Kompetenční zákon by měl dále vytvořit vládě předpoklady zejména pro realizaci ekonomické reformy a pro základní kvalitativní změny v systému plánování včetně odstátnění a privatizace. Proto se předpokládá, že bude rozdělena funkce místopředsedy vlády a předsedy České komise pro plánování a vědeckotechnický rozvoj, z té by mělo vzniknout ministerstvo pro hospodářskou politiku a rozvoj. Dále by mělo být zřízeno ministerstvo pro správu národního majetku a privatizaci. Protože se předpokládá přenos působnosti federace na republiky v oblasti strojírenství a elektrotechniky, bude nutné ustavit nově i republikové ministerstvo pro tento resort. Počítáme také jak jsem v úvodu předeslal - s ústředním orgánem pro správu pohraničních oblastí. Vzhledem k tomu, že do budoucna již předseda vlády republiky nebude místopředsedou federální vlády, je třeba jmenovat ministra pro styk s federální vládou a vládou Slovenské republiky. Tento ministr bude mít na starosti též zahraniční styky vlády.

Naopak se do budoucna nepočítá se zachováním dosavadního ministerstva lesního hospodářství a dřevozpracujícího průmyslu, jehož působnost by měla být rozdělena mezi ministerstva průmyslu, zemědělství a životního prostředí. Do schválení těchto změn bude řízením resortu pověřen jeden z náměstků.

Počet členů vlády vzrostl tedy na jednadvacet. V žádném případě to však neznamená, že celkově vzroste také aparát vlády, resp. ministerstev. Dojde jen k přesunům pracovníků ministerstev (např. práce a sociálních věcí a strojírenství) z federální na republikovou úroveň. Po provedené privatizaci převážné části podniků se musí dále výrazně zjednodušit řídicí sféra a snížit počet pracovníků.

Dalším úkolem, po jehož řešení současný stav věcí neúprosně volá, je to, co chceme nazvat doháněním naší civilizační opožděnosti. Neobávám se tolik určité zanedbanosti kulturní. I v dobách skutečné kultury nepřátelských se ukázalo, že jednotlivci, ba i celé skupiny byli schopni vynikajících výkonů.

V oblasti kultury musí být připravena právní úprava zaručující naprostou svobodu umělecké tvorby a bude vybudován systém ochrany kulturního dědictví garantovaný státem. Tato právní úprava bude rovněž formulovat zásady financování kultury. Vláda bude podporovat její šíření co nejhorlivěji, a to zejména mimo velká centra, protože potřebujeme i živou kulturu lokální.

Totéž se týká i obnovy funkcí vědy a techniky a jejich rozvoje. Předpokladem tohoto rozvoje je jejich osvobození a rehabilitace. Vláda nehodlá ztotožňovat vědeckotechnický rozvoj s průmyslovou politikou, ani ho této politice mechanicky podřizovat, ale chce vytvářet politické, legislativní, sociální a materiální podmínky pro svobodné a tvořivé bádání a uplatňování jeho výsledků. Podpoří reorganizaci vědeckovýzkumné základny, ale jinak chce ponechat příslušným institucím volnost určovat si své zaměření a spoléhá na to, že ony samy pro sebe vystihnou optimální směr. Chce se však podílet na výběru jednotlivých priorit. Státní zakázky i jiné nepřímé formy podpory bude poskytovat subjektům zaručujícím optimální způsob řešení a realizace.

Paní poslankyně a páni poslanci,

všimli jste si zajisté, že se zatím nevěnuji jednotlivým ministerským resortům, nýbrž že se zabývám jednotlivými rysy systémových problémů, které takřka napříč pronikají předmětnou oblastí každého jednotlivého resortu. Nyní přikročím k tomu aktuálně nejdůležitějšímu. Je to ekonomika.

Naše vláda teď stojí před hlavním, rozhodujícím krokem: obezřetně, ale bez váhání léčit strasti a neduhy nastřádané za uplynulé půlstoletí. Naději na úspěch bude mít jen tehdy, jestliže bude postupovat jako organická součást celé společnosti, v souladu a za aktivní spoluúčasti všech občanů.

Odstraníme především překážky podnikání pro všechny účastníky hospodářského života, od nových soukromých podniků přes družstva až po státní podniky. Omezíme neefektivní výdaje v podnicích ve správě obcí, měst a státu. Potřebujeme se znovu naučit, co jsme dříve uměli: vložit korunu tak, aby se vrátila dvě. Vydělat si na sebe v korunách i v tvrdých měnách. Znovu vytvoříme kapitál, který naši předchůdci prohospodařili.

Svět i my se shodujeme v poznání, že nás k tomu dovede jediná cesta. Čeká nás povinnost z nejtěžších: provést naše hospodářství úskalími a neprozkoumanými proudy přechodného období do živých vod tržního systému. Mnoho zemí se o takový přechod pokusilo před námi a my se musíme poučit z jejich zkušeností a usilovat o to, aby byl relativně rychlý a bezkrizový. Zde se můžeme opírat i o výchozí stav naší ekonomiky, který přes všechny současné obtíže není ještě kritický.

Avšak jestliže odložíme základní řešení, můžeme tohoto stavu rychle dosáhnout. Proto už nesmíme ztrácet čas.

Hned od počátku musíme splnit dvě podmínky, máme-li dosáhnout úspěchu.

1. Celá společnost musí vědět, co nás čeká, jaké budou jednotlivé kroky reformy, jak na sebe budou navazovat, co nám přinesou dobrého a jaké obtíže z nich vyplynou.

2. K úspěchu nestačí ale jen souhlas společnosti. Podmínkou je aktivní vytrvalá spolupráce nás všech od prvního do posledního kroku reformy.

Česká ekonomika je součástí jednotné československé ekonomiky, a hospodářská politika české vlády bude proto vycházet z jednotných zásad hospodářské politiky tak, jak byly projednávány ve společné působnosti vlád republik a federace. Zároveň však česká vláda nese odpovědnost za vyřešení specifických problémů ekonomiky České republiky. Patří mezi ně zejména:

- vysoká ekologická zátěž země

- důsledky dosavadního předimenzování těžkého průmyslu a zanedbání značné části průmyslu zpracovatelského

zaostalost a celková odepsanost základních prostředků

narušení tradičních hospodářství malých měst a obcí

historicky vzniklá specifika českého pohraničí, Moravy a Slezska

specifika Prahy jako hlavního města České republiky i České a Slovenské Federativní Republiky

turistická atraktivita českých zemí a stav jejich historických památek

relativně vysoký podíl starších generací české populace.

Uskutečnění ekonomické reformy bude pro vládu i pro celou společnost zkouškou odvahy, vytrvalosti, tolerance, a především zkouškou charakteru. Když je rodina v nouzi, musí spojit své síly. Nikdo nesmí podvádět, nesmí si brát na úkor ostatních, co si nezasloužil.

Jedinou cestou řešení se jeví - spolu se zvýšením celkové výkonnosti hospodářství - ekonomická reforma. Základní zaměření radikální ekonomické reformy předchozí vlády schválily, a to včetně harmonogramu její přípravy a jejího postupu. Naše nová vláda se k tomu rozhodnutí hlásí. A protože si je obtížnosti a rizik radikální ekonomické reformy vědoma, její jednotlivé kroky, jejich pořadí a logickou provázanost, bude důkladně zvažovat, pečlivě připravovat, avšak nebude váhat s jejich prosazováním. Bude seznamovat Českou národní radu se svým postupem a s kvalitou přípravy těchto kroků. Každý realizovaný krok bude vyhodnocovat a v případě potřeby přijme opravná opatření. Dopustíme-li se chyby, přiznáme to včas: všechna prestižní hlediska musí jít stranou. Nebudeme, ani nemůžeme být vládou neomylnou. Právě vy budete strážci toho, abychom chybu dokázali bez kličkování a zastírání označit za chybu a hledali vzápětí cestu k nápravě.

Vláda považuje především za neodkladné a užitečné přistoupit k okamžité a účinné podpoře soukromého podnikání. V tom smyslu je třeba obrátit zájem našich občanů od utrácení majetku k jeho rozmnožování, od spotřeby k podnikání. Vláda udělá vše pro to, aby usnadnila iniciativní vstup začínajícím podnikatelům, obzvláště těm, kteří se rozhodli investovat do výroby potřebné pro trh a do služeb. Jsme si vědomi toho, že nestačí pouze spoléhat na nové zákony, které již byly schváleny. Jejich uplatnění v denním životě občana nezřídka brání staré byrokratické postupy a malicherné praktiky. Vláda se postará o to, aby soukromí podnikatelé měli stejné podmínky jako ostatní výrobci, a zabezpečí dlouhodobou platnost těchto podmínek. Umožní daňové úlevy do začátků podnikání a bude poskytovat i operativní pomoc. Za tím účelem vláda nově zřizuje Vládní výbor pro rozvoj soukromého podnikání občanů, který bude účinně napomáhat rychlému rozvoji této důležité oblasti našeho hospodářství. Příznivé účinky této politiky by měli občané pocítit v každodenním životě velmi brzy. Proto jsme rozhodnutí zrušit zbytečné mezičlánky a převádět do soukromých rukou, za úplatu nebo formou pronájmu, obchody, restaurace, provozovny služeb a drobné podniky v průmyslu i stavebnictví.

Současně s rozvojem soukromého podnikání přistoupíme k privatizaci převážné části státních podniků. Ještě v letošním roce podnikneme jeden z rozhodujících reformních kroků: jednoznačně a beze zbytku oddělíme všechny státní podniky od závazného státního plánu, a především od dotací ze státního rozpočtu. Návrh transformačního zákona, tj. zákona o odstátnění podniků, připravíme ve spolupráci všech tří vlád.

Zmíněné procesy hodláme na území České republiky zahájit ihned, ale budou rozděleny do několika etap.

Značná část státních podniků bude převedena nejprve na komerční zásady hospodaření. K tomu využijeme převážně formu státních akciových společností. Další krok bude znamenat uplatnění různých forem skutečné privatizace. Jde o přechod od dosavadní kolektivní neodpovědnosti k nastolení adresné odpovědnosti za podnikatelská rozhodnutí, včetně rizika bankrotu. Bez tohoto posledního důsledku odpovědnosti budeme žít nadále ve skleníku, v němž se ty nejcennější plody nikdy neurodí. Nemůžeme se dále smířovat se stavem, kdy důsledky chybných rozhodnutí o výrobě, odbytu, zaměstnanosti, investicích a cenách nese celá společnost.

Tyto podmínky dané převažujícím státním vlastnictvím jsou neslučitelné s efektivním rozvojem ekonomiky. Proto uplatníme rychlé a účinné formy privatizace podniků. K tomu účelu vláda zřídí malé, ale důležité ministerstvo pro správu státního majetku a jeho privatizaci, které bude proces odstátnění a privatizace národního majetku organizovat. Prvním krokem ovšem musí být reálné ocenění tohoto majetku.

Státní akciové společnosti chceme postupně privatizovat prodejem akcií. Ve vybraných případech okamžitě umožníme majetkovou spoluúčast zahraničního kapitálu na našich podnicích. Vůbec ovšem nejde o výprodej našeho národního jmění, ale o přirozený proces, umožňující naopak získat dostatečný kapitál, moderní technologii, management, a zejména možnost efektivně proniknout na zahraniční trhy; tento proces by bez takové internacionalizace nebyl možný.

Česká vláda sdílí názor, že nelze otálet s liberalizací cen a dosažením vnitřní směnitelnosti koruny. Odstátnění podniků a jejich postupná privatizace vytvoří podmínky pro uskutečnění tohoto rozhodujícího kroku. Vláda bude důsledně vytvářet předpoklady pro zdar této náročné

operace. Chceme se rozhodně vyvarovat nepříznivých zkušeností našich sousedů a chybných reformních postupů. Liberalizaci cen chceme provést co nejdříve, pokud možno už na počátku příštího roku. Je třeba uvolnit tvorbu cen tak, aby mohly plnit svou nezastupitelnou ekonomickou funkci, aby se staly spolehlivou informací jeho výrobce a spotřebitele a obecným kritériem hospodárnosti. To vše nutně potřebujeme k obnově oslabeného hospodářství.

Tato záležitost patří k nesložitějším reformním krokům nejen svými ekonomickými souvislostmi, ale také možnými nepříjemnými sociálními důsledky. Proto nutné zásady v této oblasti provedeme obezřetně, s důsledným vytvořením předpokladů pro zdar této náročné operace. Patří k nim především nutná demonopolizace výroby a vytvoření dostatečného soutěžního prostředí, což předpokládá nutnost liberalizovat zahraniční obchod, dosáhnout alespoň vnitřní směnitelnosti koruny a vytvořit devizový trh.

Úspěch tohoto kroku závisí na důsledné restriktivní finanční politice a nové orientaci zájmu od spotřeby k investicím. Místo snahy utrácet musíme víc investovat, podnikat, rozmnožovat jmění. Jedině tím snížíme tlak poptávky na spotřebním trhu. Nabídku zboží by měla posílit nejen nová vlna soukromého a družstevního podnikání, ale i nové spotřební zboží z odstátných a privatizovaných podniků.

Nechceme zde rozvádět podrobnosti programu reformy. Lze však vyjádřit obecná východiska, jimiž se bude vláda při svém rozhodování řídit. Stát, tj. my všichni, už nemůže trvale krýt nepotřebnou výrobu, která váže naše finanční zdroje.

Jsme si vědomi, že některé podniky se nebudou schopny na tyto nové ekonomické podmínky rychle adaptovat. Vláda je rozhodnuta i těmto podnikům poskytnout možnost, aby se v krátké době přizpůsobily. Pod přísnou veřejnou kontrolou, s pomocí dočasné a rychle klesající dotace, dostanou možnost postavit se na vlastní nohy. Právo na další existenci ztratí až v případě, že tuto poslední příležitost promarní.

Už při tomto druhém kroku reformy bude nutno, má-li trh dobře fungovat, zřídit živnostenské úřady, berní úřady, obchodní soudy a oblastní nebo i místní obchodní a průmyslové komory. Příslušné návrhy vypracuje vláda v druhém pololetí letošního roku tak, aby všechny uvedené instituce mohly začít plnit své poslání od počátku příštího roku. K tomu je možno využít i kvalifikovaných odborníků ze zrušených institucí, pokud splňují podmínku vysoké profesionality.

Při budování tržní ekonomiky budeme usilovat o nastolení podmínek, které umožňují plně využít schopnosti jednotlivce k jeho sebeuspokojení i prospěchu, a tím i ku prospěchu celé společnosti. Jen podmínky pro hospodářskou svobodu každého jednotlivce vedou k tomuto cíli.

Tržní ekonomika se neobejde bez jasných a průhledných pravidel a tržní kultury, stejně jako se neobejde bez makroekonomické regulace. Proto politika české vlády bude vycházet z principu jednotné československé ekonomiky a společných pravidel hospodářské politiky při respektování hospodářské svěbytnosti republik.

Česká vláda bude plně spolupracovat při vytváření nového daňového systému, který musí zajistit pružnou závislost rozpočtových příjmů na růstu národního důchodu, musí umožnit

podnikům skutečné podnikání, ale který musí také odpovídat systému zdanění v zahraničí tak, aby daně nebyly zábranou otevírání ekonomiky a účasti zahraničního kapitálu u nás.

Ve světě se uznává, že naše ekonomika má poměrně příznivé podmínky. Možnosti jejich využití však podstatně závisí na udržení hospodářské stability.

Vývoj v posledních měsících však není zatím příznivý. Kromě pokračující stagnace výroby nás znepokojuje, že se ve všech oblastech hospodářského života stále častěji setkáváme s nedostatkem zdrojů a s neuspokojenou poptávkou. Proto odstoupivší česká vláda připravila program stabilizačních opatření. Soustřeďují se zejména na postup při převádění státních podniků na nové organizační a majetkové formy, na vyhodnocení mzdového a investičního vývoje v prvním pololetí s cílem posoudit účelnost dočasné důslednější regulace. Dále se soustřeďují na zjištění počtu podniků, u nichž bude nezbytné stanovit zvláštní režim hospodaření s případným využitím konsolidačních úvěrů se státní zárukou. Abychom podpořili uvážlivé chování obyvatelstva na spotřebním trhu, připravuje vláda opatření, které má zabránit znehodnocování vkladů v souvislosti s liberalizováním cen. Chce podpořit zvýhodnění dlouhodobých úspor domácností a připravuje moderně koncipované životní a důchodové pojištění osob. Dopracovávají se podmínky pro široký prodej bytů občanům.

Nutno ovšem zdůraznit, že formy, prostředky a postupy, jak uplatňovat stabilizační program, bude vláda pružně přizpůsobovat nově vytvářeným podmínkám a situacím v ekonomice tak, aby stabilizační politika byla neustále harmonizována s postupem ekonomické reformy a s rozvojovou strategií české ekonomiky.

Ekonomická reforma by se měla výrazně projevit také v zemědělství. Právě zde, stejně jako v lesním hospodářství je zvláště patrný náš dosavadní přístup k přírodě. Chceme tu podniknout rychlé kroky k nápravě. Resort je zapotřebí celkově ekologizovat, odstraňovat odstrašující případy tzv. zprůmyslnění zemědělství, neblahé gigantomanie, která nejen devastovala přírodu, ale likvidovala zároveň v zemědělské práci tradiční, přírodě přizpůsobené metody. Chceme, aby zemědělství více spolupracovalo s přírodou, která přece tvoří jeho základ.

Vedle tohoto "bio-přístupu" zdůrazněme také souvislosti sociální. Zemědělství není jen hospodářský resort, výrazně rovněž spoluurčuje podobu našeho venkova, těsně souvisí s jeho specifickým životem. Zdá se nám, že obyvatelé venkova bude třeba motivovat novým zhodnocením smyslu jejich práce, že je musíme zbavit pocitu marnosti nad jejím znehodnocováním, odstraňovat příčiny jevů, kterými se nepřímo podílejí na znehodnocování životního prostředí či produkci nekvalitních potravin.

Chceme-li na venkově vzkřísit obec, musíme přispět k novým ekonomickým, společenským, duchovním, kulturním formám života na vesnici, musíme respektovat místní ráz a tradici, které přece dodávají jednotlivé barvy do pestré mapy naší země. Připravovaná samospráva obcí by měla přispět k odpovědnému vztahu venkovanů ke správě veřejných věcí - totiž jejich věcí. Do jednotlivých vesnic je třeba vrátit veřejnou správu, která byla systémem střediskových obcí tak lehkomyšlně zrušena. Je nanejvýš důležité zajistit přímo v místech základní potřeby a služby, od škol a obchodů po lékařskou službu a uspokojivé dopravní spojení. Nové formy tu v rámci již řečené privatizace spatřujeme v obnově živností, které venkovskou společnost charakterizují v orientaci místní ekonomiky např. na produkci zeleniny a ovoce, na obchod a řemesla (včetně lidové umělecké tvorby), na turistický ruch. V našich obcích je třeba obnovovat - leckdy téměř "archeologicky" - jejich původní

urbanistickou strukturu, regenerovat a rehabilitovat jejich pozapomínané umělecké památky, které pak mohou tvořit přirozený střed - topografický i duchovní - jejich půdorysu.

Také v samotném resortu zemědělství zdůrazněme nutnost zavést naprostý pořádek do všech provozů - tedy tuto kdysi samozřejmou ctnost dobrých hospodářů.

Trváme na ochraně zemědělství před imisemi z průmyslových podniků, na ochraně potravních řetězců před průnikem cizorodých látek (zejména polychlorovaných bifenyly, rezidui pesticidů a těžkých kovů), na ozdravování chovů zvířat. Připomeňme v této souvislosti odpovědnou veterinární péči

a lidskou nutnost etického vztahu k hospodářským zvířatům. Biologickou hodnotu potravin chceme zvyšovat vyšší technologickou kázní, respektováním požadavků hygieny a racionální výživy.

Zásadní proměnu očekává naše lesní hospodářství od ochrany lesa přes racionální a šetrnou těžbu dřeva a omezení chemizace, až po dlouhodobé koncepce, v nichž je třeba dbát na druhovou skladbu lesů, obnovovat prostory na ekologicky devastovaných plochách.

Před druhou světovou válkou jsme měli v Československu jedno z nejvyspělejších a nejefektivnějších družstevních hnutí v oblasti úvěrové, skladištní, výrobní, strojní a jiných. Co nejdříve musíme navázat na jeho nejlepší tradice zkušenosti.

Nemalé starosti přibudou české vládě tím, že přejímá z působnosti federální vlády odpovědnost za řešení vážných problémů strojírenství a elektrotechniky. Dochází k tomu v době, kdy navršené problémy tohoto odvětví kulminují. Značná část podniků je technicky zastaralá a odráží důsledky dlouhodobé orientace na nenáročná odbytíště. Jako celek není strojírenství schopné soutěžit na náročných světových trzích. Řešení vidíme zejména v rychlé a rozsáhlé restrukturalizaci a technické modernizaci vybraných úseků strojírenství a elektrotechniky na základě odstátnění a privatizace za účasti zahraničního kapitálu. Vláda bude provedení těchto záměrů napomáhat.

Přeměny v hospodářském životě budou provázeny nezvyklými a často i konfliktními situacemi. Vláda je bude řešit odpovídajícím zaměřením sociální politiky a opatřeními na úseku zaměstnanosti, mezd a sociální péče. Vycházíme ze základní teze moderní Evropy, že hospodářská politika musí být zároveň i politikou sociální. Bez respektování tohoto principu by radikální ekonomické reformní kroky nevedly ke stanoveným cílům.

Považujeme za jednu z nejdůležitějších povinností ochránit před tvrdostí systému ty, kdo by se v podmínkách soutěže ocitli, bez vlastní viny, v nevýhodě oproti ostatním. Jde především o důchodce, občany se sníženou pracovní schopností a o mladé rodiny s malými dětmi. I v těžkém období přechodu bude vláda dbát, aby se dodržovaly zásady sociální spravedlnosti. Důchody a ostatní sociální dávky budou vázány na pohyb cen, případně na vývoj životních nákladů - tak, aby netrpěla životní úroveň důchodců a slabších sociálních skupin. Ve mzdové reformě bude jasně vymezena minimální mzda a zaručená mzda.

Budeme usilovat o plnou zaměstnanost na základě svobodné volby povolání. Budeme se snažit, aby nezaměstnanost nepřekročila sociálně únosnou hranici, aby byla pro jednotlivce co nejkratší. Život nezaměstnaných občanů musí zůstat důstojný. V zájmu toho hodlá také vláda spolupracovat na nové právní úpravě peněžních náhrad a dávek.

Pamatujeme rovněž řadou opatření na příliv mladé generace požadující pracovní příležitosti. Vláda také vyčlení rozpočtové prostředky na podporu rekvalifikace a tvorby nových pracovních míst. Umožní delší péči o děti tím, že prodlouží poskytování mateřského (resp. rodičovského) příspěvku, a rozšíří možnosti žen pracovat kratší pracovní dobu. Předpokládáme také, že se prodlouží doba přípravy mládeže na povolání a že se prodlouží základní dovolená na zotavenou o 1 týden.

Postupně odstraníme direktivní normativy a limity vývoje mezd. V zájmu občanů však neustoupíme od protiinflační politiky, budeme čelit neekonomickým mzdovým požadavkům.

Vláda je rozhodnuta nahradit dosavadní způsob financování sociálního zabezpečení systémem fondů oddělených od státního rozpočtu. Zásadní změny v sociální oblasti vyžadují i novou organizační strukturu orgánů sociálního zabezpečení, důslednou demokratizaci jeho řízení.

Nové úkoly sociálních partnerů - zástupců zaměstnavatelů (podnikatelů), odborů a státu - je třeba upravit v nových pracovněprávních předpisech. Zákoník práce se musí stát garantem státem všeobecně zaručovaných nároků i povinností zaměstnanců a zaměstnavatelů, měl by důsledně respektovat úmluvy Mezinárodní organizace práce, jimiž je náš stát vázán, a přihlížet také k novým směrům v evropském pracovním zákonodárství.

Dalším zvláště naléhavým úkolem je bezesporu ozdravení životního prostředí: vždyť je u nás zničeno do míry těžko srovnatelné s jinými státy. Zkusíme přejít od ekologicky devastujícího extenzivního hospodářského vývoje k takovému, který se dnes ve světě označuje za trvale udržitelný, orientovanému tak, aby dnešní potřeby nebyly naplňovány na úkor příštích generací a na úkor přírody. Tak je v nejbližším období třeba přistoupit především k opatřením systémového charakteru. Patří sem zejména ekologicky orientovaná restrukturalizace ekonomiky včetně technologií - technologií ekologicky čistých, šetřících přírodní zdroje, energeticky účinných a nezatěžujících prostředí odpady, stejně jako propracování soustav samospráv i racionálního rozvržení státní správy, důsledná legislativní ochrana, systém všeobecné ekologické výchovy. Zároveň je důležité, aby základní principy ekologické politiky, kterým se už začínáme učit, našly své zakotvení v ústavě republikové i federální.

Z mnoha konkrétních úkolů, které před námi v této oblasti stojí jmenujme především revitalizaci (tj. znovuoživení oblastí nejpostiženějších, totiž severních Čech a severní Moravy a hlavního města Prahy. Neobejde se to bez mimořádných prostředků investovaných proti rostoucímu znečištění ovzduší, do rekonstrukce lokálního vytápění, likvidace odpadů, přeměny chybných dopravních systémů, čištění odpadních vod a regeneraci celé krajiny.

Ekologická a estetická regenerace krajiny je jednou z možností, jak znovuprocítit onu hodnotu, kterou jsme nazvali domov. Obnovujeme tuto duchovní hodnotu prostředky povýtce exaktními: ekologickým (alternativním) zemědělským hospodařením, obnovou lesů, vyloučením oněch drastických zásahů do krajiny, které byly spojeny s neuváženými investičními projekty.

Aby byly zachovány nejkrásnější krajinné celky a posílen režim ochrany, budou v nejbližší době zřízeny nové národní parky Šumava a Podyjí, posílen status Krkonošského národního parku.

Rozloze krajiny, které chceme věnovat svou péči, přitom neukládáme žádné hranice. Pokusíme se snižovat přenos škodlivin přes naši státní hranici, přestože tu jsou hlavními znečišťovateli organizace federální, zejména z oblasti paliv a energetiky.

Za jednu z podstatných otázek považujeme zlepšení životních podmínek ve městech a na vesnicích. Bude to vyžadovat komplexní regeneraci měst a vesnic, ale také dokonalejší architektonické řešení: upravenost, čistota a pořádek, vzhled domů, místních pamětihodností - to vše v širokém slova smyslu vytváří pro nás všechny prostředí pro život. Morální devastace lidí, na kterou si tolik stýskáme, bývá totiž leckdy přímo "programována" prostředím, v němž žijeme. Budeme se m v této souvislosti také zamyslet nad tím, jak ze stávajících sídlišť - těchto pouhých příhrad pro bydlení či nocleháren, jak se říká - udělat skutečné domy pro lidi. Budeme muset útočit na občany, aby kultivovali okolí svého bydliště i pracoviště aby jeho vzhled sami ochraňovali.

V případě místních pamětihodností může však být věcí místní samosprávy, aby spojila síly a důvtip občanů k opravě zchátralého záměčku či kostela - i tím v sobě budujeme pocit sounáležitosti s tím, co je obsahem slova "domov".

Pro budoucnost našeho národa, pro opětovné nalezení naší svébytnosti má mimořádný význam náprava školství a vůbec vzdělávání. K tomu účelu bude vláda podporovat přeškolení a doplňování vzdělání učitelů středních a základních škol, tvorbu nových, hodnotných učebnic a učebních pomůcek. Bude sledovat kvalitu vzdělávacího a výchovného působení učitelů a v případě potřeby podnikat různé kroky k nápravě. Bude napomáhat při rozvíjení rozmanitých středních škol, umožňovat diferencované studium nejen podle schopností, ale též podle zájmů a rodinného zázemí. Přitom bude dbát: na to, aby žádoucí otevření rozmanitých pohledů bylo zdrojem vzájemného duchovního obohacování.

Při všech probíhajících i budoucích změnách v našem školství spoléháme především na dosud minimálně podněcovaný a využívaný tvořivý potenciál našich učitelů. Český učitel se opět musí stát svobodnou osobností profilující myšlení a mravnost příští generace. Proto budeme chránit školu před touto částí veřejnosti, která si zvykla pohlížet na učitele jako na vrchnostenského sluhu a na školní mládež jako na levnou pracovní sílu.

Organizaci a řízení základních a středních škol budeme uvádět do souladu s připravovanou reorganizací státní správy a se vznikem místní samosprávy. Také v péči o základní a střední školství počítáme s větší rolí samosprávných orgánů a občanských iniciativ.

V souvislosti s rozsahem nadcházejících sociálních procesů bude rovněž nezbytné změnit zásadním způsobem přístup občanů i celé společnosti k celoživotnímu vzdělávání. Zabezpečit rekvalifikace pracovníků při změnách ekonomiky a správy je již dnes úkolem národních výborů i podnikové sféry.

Nový zákon o vysokých školách právně zakotvil zásadní změnu postavení vysokých škol a fakult i jejich vnitřního života. Soudíme, že bude teď záležet především na akademických obcích a volených orgánech škol a fakult a zejména na významných osobnostech těchto škol, jak která bude středem zájmu studentů, jak která bude jimi i státem ceněna, jak bude která prosperovat. Podle toho bude pak vláda navrhovat výši státních dotací jednotlivým vysokým školám. Budeme též podporovat vznik nových vysokých škol, jakožto přirozených duchovních center regionů, pokud ovšem bude zaručena jejich kvalita a usilovat o rozvoj široké mezinárodní spolupráce a výměny v této oblasti.

Vláda bude připravovat novelizaci obou školských zákonů tak, aby z nich byla odstraněna ta nedopatření, která v nastávajícím období vyjdou najevo.

Rozvoj vysokého školství otevírá rovněž úkol připravit novou podobu organizace a řízení vědy v České republice. Musíme bezodkladně zajistit znovuoprávnění všech institucí, které zabezpečují rozvoj naší vědy, zejména Československé akademie věd a vysokých škol a umožnit výsadní postavení jenom těm institucím, které dosáhnou - díky svým výsledkům - uznání vědeckého světa. Usilujeme zároveň o snížení neefektivního způsobu financování výzkumných úkolů. Návrh příslušného zákona chceme České národní radě předložit nejpozději v první polovině příštího roku.

Vzdělání, vědu, umění, celou kulturu chápeme jako neodmyslitelné atributy moderního národa, znaky jeho svěbytnosti a ojedinělosti. Demokratický stát dává volný průchod přirozenému kulturnímu vývoji, podněcuje jej, usnadňuje a garantuje.

Starou a scestnou otázku, jakou kulturu potřebujeme, je třeba obrátit ve smyslu plně respektujícím autonomii kulturních hodnot. Budeme se napříště ptát, jakými nás chce mít naše kultura, to jest jak nejlépe posloužíme jejímu přirozenému růstu.

Vláda bude usilovat o zrušení všech zbylých administrativních překrad, které brání umělecké tvorbě tvůrčích osobností, chce bezprostředně reagovat na jejich názory, náměty a připomínky, jako na citlivý seismograf společenského života. Důležitou úlohu má v této souvislosti také místní kultura, která musí být rozvíjena na zásadách plné samostatnosti a nezávislosti.

S tím ovšem úzce souvisí péče o kulturní památky, kde máme, zdá se, dluhy největší. A přece se jedná o problematiku dalekosáhlého přesahu - spoluúčující nejen naše aktuální životní prostředí, ale přímo utvářející naši kulturní paměť.

Urychleně musíme vyřešit postavení státních galerií a muzeí v novém administrativně územním členění, vypracovat nový systém ochrany sbírek, historických knihoven, expozic a depozitářů muzeí, galerií a památkových objektů. Je třeba dbát o nové i stávající nakladatelství, pečovat o divadla a koncertní život. Zdá se, že nejkritičtější situace je v našich archívech. Jejich správu zamýšlíme podřídit přímo vládě, protože archívy jsou nedocenitelným rezervoárem paměti českého státu.

Vláda si je vědoma problémů spojených s ekonomickým zabezpečením kultury při přechodu k tržní ekonomice. Vláda bude omezovat dotace tam, kde se kultura bude moci vyvíjet svými vlastními silami, ze své vlastní hospodářské činnosti. Rozpočtové prostředky bude naopak směřovat tam, kde fungování na tržních principech nebylo možné. Bude také podporovat, jak se to děje všude na světě vznik nadací; jejich zakládání bude nápomocna daňovými úlevami.

Neutěšený stav zdraví národa i kritická situace zdravotnictví si žádá neodkladné reformy. Chceme skoncovat s dosavadním centralismem a umožnit, aby se prosadily jasně definované ekonomické vztahy a podíl samosprávy. Individuální odpovědnost za své zdraví má samozřejmě každý občan, ale vláda musí zaručit standardní zdravotnickou péči.

Chceme vytvořit takové podmínky, v nichž se uplatní osobní iniciativa a zainteresovanost zdravotnických pracovníků, zatímco občan bude mít právo svobodné volby lékaře, později i zařízení. Umožní to systém nemocenských pojišťoven, zřizovaný postupně. Nadstandardní

péče se bude poskytovat v soukromých praxích. Budeme využívat pomoci charitativních organizací, církví a zájmových seskupení.

Vláda chce podniknout taková opatření, aby materiální nedostatek ve zdravotnictví neomezoval nezbytnou péči o zdraví, a proto chce věnovat pozornost kritické situaci v zásobování léky.

Kvalitu zdravotní péče bude zajišťovat zdravotnický dozor. Významná úloha patří spolupráci Lékařské a Farmaceutické komory, nemocenských pojišťoven, státní zdravotní inspekce a neprofesionálních struktur.

Vytváříme ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. Je to potřebný ústřední orgán jak politicky a ekonomicky, tak i jako orgán státní správy. Očekáváme od něho, že se stane aktivním uskutečňovatelem ekonomické reformy v oblasti zaměstnanosti a mezd a v sociální politice. Bude zvýrazněno jeho postavení, aby ekonomická reforma zabezpečující přechod k tržnímu hospodářství, nevedla k velkým sociálním konfliktům a ztrátě sociálních jistot. Bude významným prostředníkem mezi vládou a odbory. Rozvinou se nové sociální služby, do popředí vystoupí péče o rodinu, matku a dítě, o zdravotně postižené občany.

Mezi základní potřeby lidí patří nepochybně bydlení. Tato sféra je dlouhodobě deformována, je naplněna potenciálními konflikty. Proto se problémy bydlení chceme intenzivně zabývat. Především se musí změnit právní úpravy, jejichž cílem bude ekonomizovat bydlení, privatizovat státní bytový fond, zejména formou prodeje bytů do osobního vlastnictví. Zároveň chystáme zásadní změny ve fungování podniků bytového hospodářství.

Spokojenost našich lidí se rovněž váže na situaci na vnitřním trhu. Je dostatečně známo, že je charakterizována převahou poptávky nad nabídkou kvalitního zboží, případně převahou nabídky zboží, o které není zájem. Výrobci si diktují podmínky ceny jsou deformovány, nefungují řádně dodavateleskoodběratelské vztahy. Vláda bude usilovat o vytvoření konkurenčního prostředí na vnitřním trhu, zejména o důslednou demonopolizaci obchodu i výroby, a to všestrannou privatizací obchodů, zvyšováním podílu dováženého zboží, podporou výrobních odvětví s vysokou exportní schopností i přímým zapojováním obchodních organizací a podniků do procesu zahraniční obchodní činnosti. Budeme podporovat činnost nezávislých spotřebitelských organizací.

V turistickém ruchu, respektive v jeho zatím ne zcela utěšeném stavu chceme vytvářet prostor pro plné uplatnění podnikatelské aktivity pro činnost organizací, spolků, institucí a hlavně občanů, ve vytváření podmínek pro bezchybné fungování všech potřebných služeb.

V zemích srovnatelných s námi je turistický ruch významným zdrojem národního důchodu. U nás z řady příčin tomu tak zatím není. Soudíme, že zejména tato oblast neunikne zájmu soukromých podnikatelů a že nám pomohou tuto důležitou oblast devizových příjmů efektivně rozvinout.

Paní poslankyně a pánové poslanci,

protože předpokládáme, že budeme nadále žít ve společné federaci, zůstane naším úkolem péče o česko-slovenské vztahy. Konkrétně: péče o těsné a pravidelné kontakty s vládou Slovenské republiky. Máme zájem na integritě společného státu, ale otázka konkrétní formy soužití obou národů je stále otevřena. Vzpomeňme na ústavodárnou práci, která nás čeká.

Znovu připomínáme, že je třeba vytvořit tři ústavy: českou, slovenskou a federální. Národní ústavu musí v zásadních otázkách vztahu k federaci dosáhnout konsensu. Už proto bude od počátku nezbytná těsná spolupráce obou republik.

V řadě důležitých ohledů bylo zatím iniciativní Slovensko. Proto chce vláda vytvořit prostor i pro českou iniciativu. Obdobně platí v rámci českých zemí, že iniciativu projevila jako první Morava.

Mluví se stále o návratu do Evropy. Do jaké Evropy se to vlastně chceme vrátit? Nejčastěji se tím myslí ekonomicky mocná Evropa nadnárodních, nadstátních integračních seskupení. Je tu však také Evropa jako společenství národů. I tam chceme patřit - jako sebevědomý národ, který si váží sám sebe. Všechno, co chceme podniknout, se váže také k této představě. Sebevědomí a sebeúctu získáme však jen tehdy, dáme-li příležitost promluvit všem živým tradicím, všem živým duchovním proudům, dáme-li možnost mluvit a jednat všem lidem dobré vůle, bez ohledu na jejich světový názor či stranickou příslušnost. Jen tak se zbavíme pocitu malosti a bohužel typicky české malichernosti ohrožující náš všední i sváteční den. Naše historie, ale i nedávná minulost, ba stále ještě i současnost, jsou plny varovných mement takovéto malosti a malichernosti.

Neztrácejme to všechno se zřetele, ale dokažme také pozvednout své zraky: velké úkoly, které před sebe stavíme, nám samy zvedají hlavu. Ne rovnou hlavu národa, ale hlavu každého z nás, protože všichni musíme začít sami u sebe vnitřní lidskou i občanskou obrodou.

Vážení přátelé, začneme-li právě tak, odvažuji se tu říci, že naše generace má jedinečnou příležitost dokončit národní obrození.

Přednesl předseda vlády České republiky Petr Pithart